

Hemsedal

Tre områder er undersøkt, hvorav ett ble funnet å ha lav botanisk og kulturhistorisk verdi (Bulin i Bulindalen). To områder er funnet å ha høy botanisk og kulturhistorisk verdi og er omtalt her.

Hydalen

Undersøkelse

Botanikk: JEE. Kulturhistorie: JJ

Beliggenhet

Kartblad M711: 1616 IV

UTM: 73 59 – 76 60

H.o.h.: 900–980 m.

Vegetasjonsregion: Nordboreal region

Landskapsregion: høyfjellet i Sør-Norge

(Jukleeggi - Skogshorn)

Beskrivelse

Hydalen ligger nordøst i Hemsedal, og er vernet som landskapsvernområde. Elva Hydalsåni renner mot øst, mot Valdres. Dalbunnen ligger på ca. 900 m.o.h., innramma av bratte fjell som i nord går opp i nærmere 1800 m.o.h. og i sør ca. 1550 m.o.h. I sørøst er området avgrenset av bjørkeskog. De vestre støslaga kalles Nord-Hydalen, med Slettane lengst i vest. Vollene her er delvis ryddet for stein. Omtrent 500 meter øst for Slettane ligger Sørli, i en forholdsvis bratt sørvendt bakke. Sør-Hydalen er det største seterlaget i Hydalen. Det ligger i ganske flatt lende nord for Sør-Hydalsvatnet. Lengst i vest, vest for Trangebyttåni, ligger Feten for seg selv. Ved Sør-Hydalen er det også noen få nyere hytter. Hydalen er vernet etter naturvernloven som landskapsvernområde.

Biologisk verdifulle kulturmiljøer

Beitemarker: Kubeite på setervollene, stedvis noe gjødsling og gjengroing. Før fredningen var det mye geiter i Hydalen.

Vegetasjon og flora

Tørrengene ved selve Ulsåkstølen domineres av gress og halvgress: finnskjegg, fjelltimotei, seterfrytle, aksfrytle og sauesvingel. Stedvis finnes innslag av litt mer kalkkrevende arter som fjellfrøstjerne, fjellbakkestjerne, fjellsmelle, flekkmure, fjelltistel, fjellmarinøkkel og marinøkkel. Ellers er det her notert bl.a. flekkgrisøre, setermjølke, fjellarve og vårpengourt. Setersoleie (ssp. *hyperboreus*) er registrert langs et lite bekkedar ved Ulsåkstølen.

I tørrengene ved Fleten er det registrert fjellmarinøkkel, marinøkkel, setermjelt, fjellarve, flekkmure, fjellveronika og fuglestarr.

Kalkfattige tørrenger ved Slettene og Sørli har arter som flekkmure, fjellarve, aksfrytle, seterfrytle fjelltimotei, fjellveronika og bergveronika. Einer er vanlig i busksjiktet. De kalkfattige fuktengene domineres av sølvbunke, samt arter som myrfrytle og engsyre.

Historie

Slettane er delt mellom de tre Brandvoll-gårdene søre Brandvoll 83.1, søre Brandvoll 83.2 og nordre Brandvoll 83.3. Seterdrifta her ble nedlagt i 1958, og alle vollene ble lagt ut som beite. Sørli tilhører Fausko 82.1 og Dokkene (Dekko) 82.8. Fauskos støl ble nedlagt 1936, Dokkenes antakelig tidligere. Sør-Hydalen har voller som tilhører følgende gårder: nordre Finset 71.1 (vollen kalles Feten), søre Finset 71.2, søre Vøllø 85.1, nordre Hulbakk 78.2, søre Hulbak 78.1 og Mellom-Ulsåk 62.9.

Kulturminner

Slettane har 3 voller: søre Brandvoll (83.1), søre Brandvoll (83.2) og nordre Brandvoll (83.3). To av dem har eldre hus. Søre Brandvoll (83.1) har seterbu i tømmer sammenbygd med steinfjøs, bygd før 1850. Bua er noe modernisert. Ellers finnes her en løe som er laftet av bjørketømmer, bygd før 1850. En tuft (steinmur gravd inn i bakken) kan være etter mjølkebu. Lenger øst på vollene finnes to tufter etter seterbuer på hver sin grusrygg. Søre Brandvoll (83.2) har seterbu i tømmer fra siste del av 1800-tallet, som er tilbygd og brukt som hytte. Ellers finnes fjøs i bindingsverk. Nordre Brandvoll har rester etter sammenbygd bu og fjøs. Kjellermuren er fint oppmurt. Lenger vest er det lagt opp noe som ser ut som et hjørne på et hus, som ikke er bygd ferdig.

Sørli 82.1 (Fausko) og 82.8 (Dokkene): Her er det bl.a. et fint oppmurt steinfjøs som har vært sammenbygd med en bu. Tuft etter løe finnes lenger ned og lenger vest er det en tuft etter en sammenbygd bu og fjøs. Det er steingjerder mellom vollene.

82.72: Steinbu som skal være fra slutten av 1500-tallet. Utskilt fra Vårstølen 82.16 i 1967 og satt istand som hytte.

Feten 71.1 (nordre Finset): To seterbuer av tømmer som er sammenbygd som fjøs og stall.

Sør-Hydalen 71.2 (søre Finset): Seterbu i tømmer fra siste del av 1800-tallet, flyttet 1906. Fjøs i tømmer.

Sør-Hydalen 85.1 (søre Vøllø): Ombygd seterbu, gri-sehus i stein. Nedenfor vollen er det en hytte som er bygd av 1-2 gamle buer eller stuer.

Sør-Hydalen 78.2 (nordre Hulbak): Seterbu fra midten av 1800-tallet, ombygd. Fjøs i tømmer. Dobbel ombygd løe.

Sør-Hydalen 78.6 (tilhører Ulsåk mellom 62.9): To seterbuer, en brukt som hytte. Løe og badstue (tilflytta).

Sør-Hydalen 78.1 (søre Hulbak): Ombygd bu. Gammelt fjøs. Et par tømmerløer. Nyere bu og fjøs. Steingjerder.

Sør-Hydalen 71.4 (Finset): To kullgroper og et jernvinneanlegg (automatisk freda).

Dette fjøset i bindingsverk er en av mange bevarte seterbygninger i Sør-Hydalen.
Foto: Jørn Jensen.

I den skogfattige Hydalen har hus bygd av stein vært vanligere enn tømmerhus. Foto: Jørn Jensen.

Verdivurdering

Området kan karakteriseres som et representativt/typisk landskap ut fra følgende kriterier:

- Kontinuitet (N)
- Representativitet (N/K)
- Inngrep/påvirkning
- Helhetlig landskap
- Alder (K)
- Autentisitet (K)
- Estetisk verdi

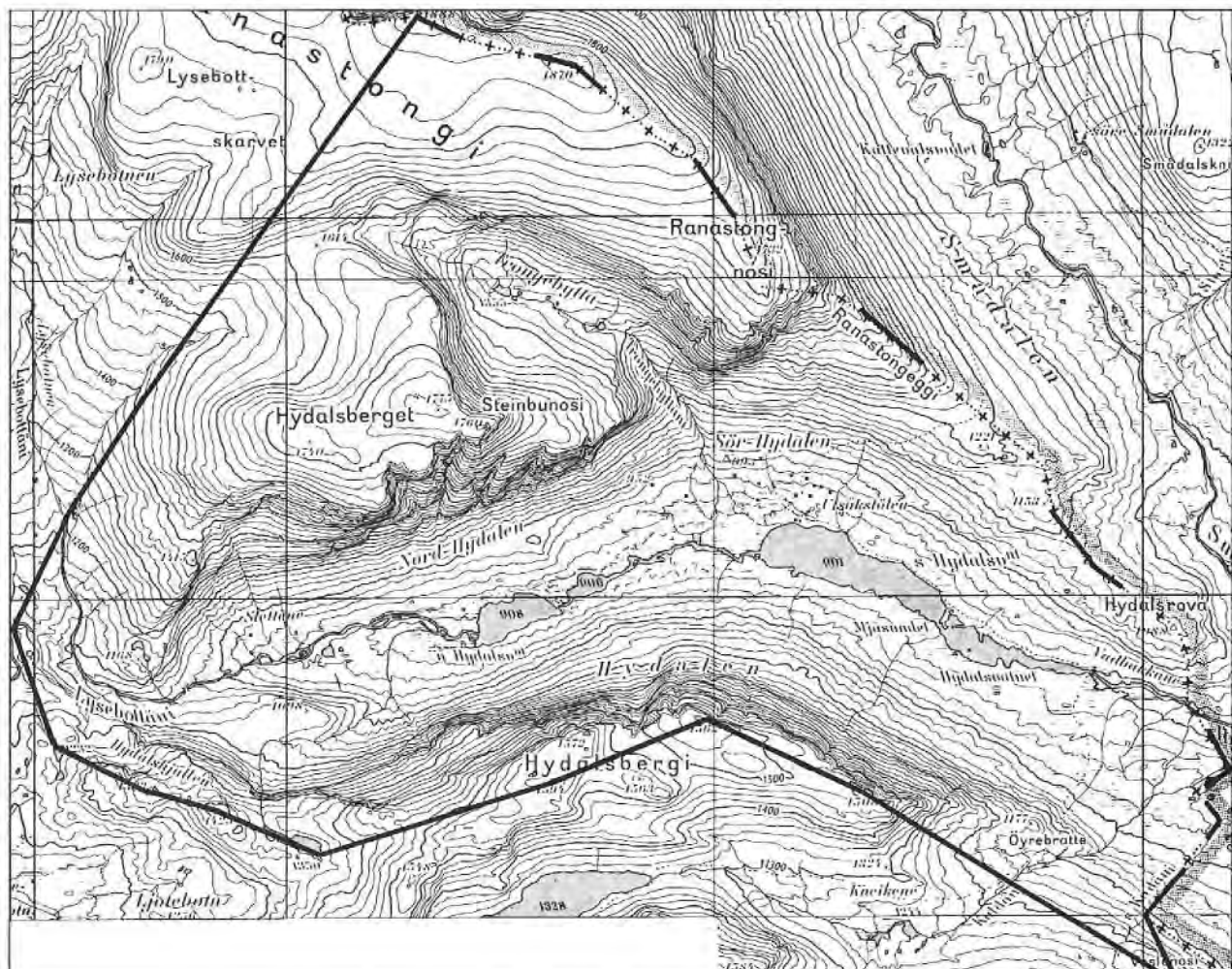
Det er positivt at det fremdeles er drift på setrene. Deler av setervollene er noe påvirket av gjødsling. Området vurderes å ha høy botanisk verdi (***), der selve Ulsåkstølen har høyest verdi.

Hydalen er kulturhistorisk sett et verdifullt kulturlandskap. Inngrepene i form av hytter eller annen utbyg-

Område 10

Hydalen landskapsvernområde, Hemsedal kommune
M711 kartblad 1616 V, 1:50,000

— : avgrensning landskapsvernområde

ging er små, og det er bevart mange seterbygninger. Nord-Hydalen er minst påvirket av nyere inngrep, med unntak av et par hytter og veien. Her er det bevart få eldre bygninger, mens de mange tuftene og enkelte steingjerder er viktige kulturminner.

Sør-Hydalen har bevart mange bygninger, tildels i noe ombygd stand. De fleste bygningene ligger på opprinnelig plass, slik at bebyggelsesstrukturen er opprettholdt. Automatisk freda kulturminner som kullgroper og jernvinneanlegg øker verdien.

Hydalen vurderes å ha høy kulturhistorisk verdi (***).

Samlet sett vurderes området å ha *regional verdi* i kulturlandskapssammenheng.

Område 10

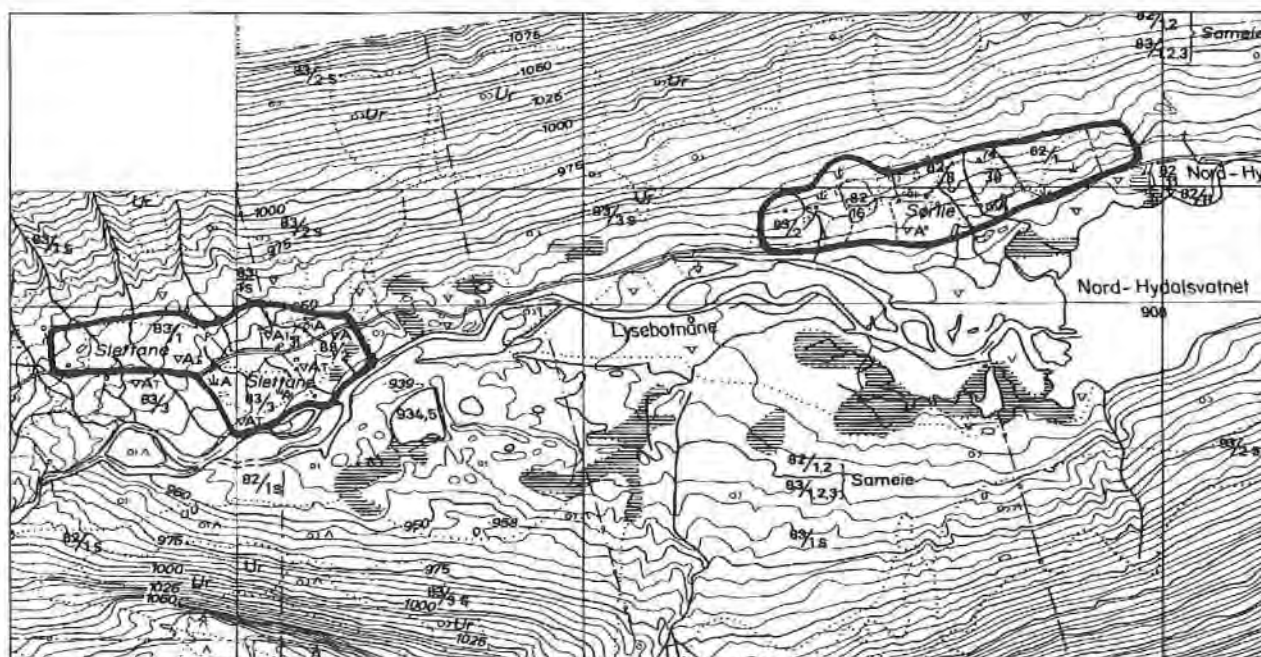
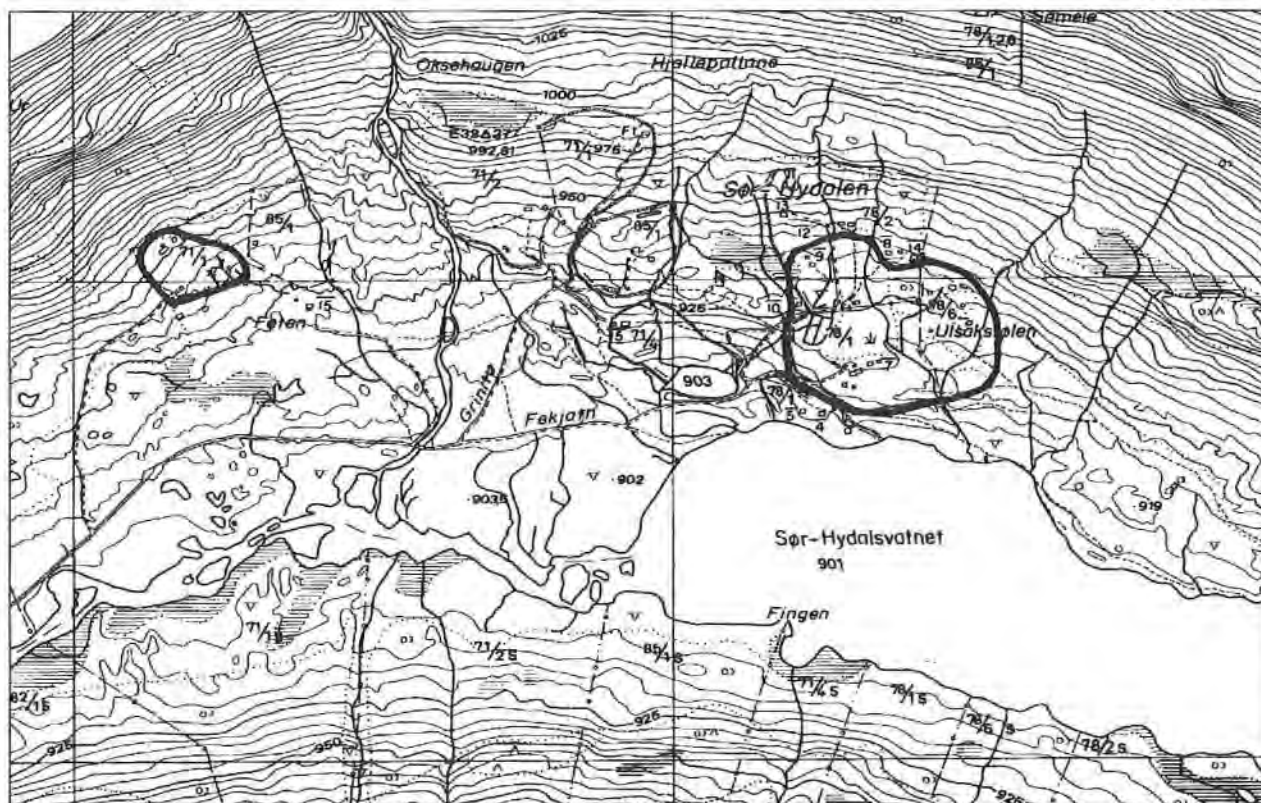
Hydalen kulturlandskap, Hemsedal kommune

Øverst: Feten og Sør-Hydalen.

Nederst: Slettane og Sørlie

Økonomisk kartblad BP 069, BP 070, 1:15.000

— : avgrensning landskapsvernområde

De gamle tømmerbygningene på Hemsedal bygdatun, den gamle gården øvre Løken, har svært høy verneverdi. Foto: Jørn Jensen.

Kulturmarka rundt Hemsedal bygdatun har et opprinnelig preg, med få nyere inngrep. Foto: Jørn Jensen.

Hemsedal bygdatun

Undersøkelse

Botanikk: JEE. Kulturhistorie: JJ

Beliggenhet

Kartblad M711: 1616 IV

UTM: MN 79 46

H.o.h.: 660–720 m.

Vegetasjonsregion: Mellomboreal region

Landskapsregion: Østlandets øvre dal- og fjellbygder (Hemsedal)

Beskrivelse

Hemsedal bygdatun ligger i tilknytning til gården øvre Løken. Øvre Løken ligger ca. 670 m.o.h. i en forholdsvis bratt sørvestvendt li nær Ulsåk sentrum. Gården er blant de høyest-liggende i denne delen av bygda. All innmarka i den øverste bratte delen, både den som hører til øvre Løken 59.21 og bygdetunet 59.72, brukes i dag som sauebeite. Området er delvis ryddet for stein, noe de mange og til dels store rydningsrøysene forteller om. Området utgjør en mindre del av et større kulturlandskap som ikke er avgrenset.

Biologisk verdifulle kulturmiljøer

Beitemark: På engene nordvest for bygdetunet. Sauebeite. Deler av engene bærer preg av å være gjødsle. Arealet er på omtrent 50 x 200 meter.

Vegetasjon og flora

Deler av engene er trolig kalkrik tørreng. Her finnes bl.a. dunhavre, fuglestarr, bakkemynte, dunkjempe, marinøkkel, flekkmure og flekkgrisøre. Arter som gulmaure, sandarve, bergskrinneblomst, sauesvingel, sølvmore og engnellik står i områder med kalkfattig tørreng.

Historie

Navnet Løken kommer i følge Oluf Rygh av Leikvin, dvs. en slette hvor det ble drevet med spill og lek.

Løken, eller Løkji som gården kalles i Hemsedal, skal ha vært den største gården i den sørlige delen av bygda. I skattematrikkelen av 1647 var det tre Løken-gårder, en

halvgård og to ødegårder. Det blir også sagt at Løken var kapellangård. Etter flere gårdodelinger ble øvre Løken 59.21 utskilt og bebygd i 1730. I 1947 ble det bygd nye hus lenger ned, og i 1956 ble det gamle tunet solgt til Hemsedal kommune som bygdetun.

Kulturminner

Tunet og de nærmeste områdene er skilt ut med matrikelnr. 59.72. Her er de fleste av de gamle husene på gården bevart:

- stuen er en treroms bygning med stue, kleve og kammer, sammenbygd med en bu. Den er fra 1700-tallet eller slutten av 1600-tallet.
- stabbur er trolig fra 1600-tallet. Opprinnelig var det første etasje i et loft.
- låve, som er tredelt, kan være fra slutten av 1600-tallet.
- fjøs i tømmer, på solid steinmur, som er bygd i 1877.
- hestestall delvis i tømmer, fra midten av 1800-tallet.
- smie i tømmer fra midten av 1800-tallet.

Lenger opp ligger en tilflytta seterbu. Kommunens kjøp av eiendommen i 1956 til museum og siste private eiers manglende ombygging og nybygging er årsaken til den spesielle bygningsmessige situasjonen.

Den gamle bygdeveien gikk gjennom tunet fram til 1844 og rester etter den kan sees. Det finnes mange store rydningsrøyser i området.

Verdivurdering

Området kan karakteriseres som et representativt/typisk landskap, ut fra følgende kriterier:

Kontinuitet (N)

Representativitet (N/K)

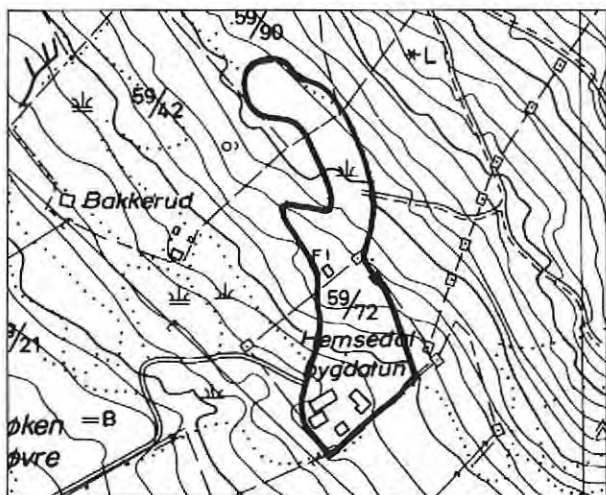
Sjeldenhet (K/N)

Område 11

Hemsedal bygdatun, Hemsedal kommune

Økonomisk kartblad BQ 067-5-3, 1:5.000

_____ : avgrensning botanisk interessant område

Inngrep/påvirkning
Helhetlig miljø (N/K)
Alder (K)
Autentisitet (K)
Estetisk verdi

Nokså representativt artsutvalg og vegetasjon for øvre del av fylket. Flere mer eller mindre sørlige arter er funnet. Innslag av marinøkkel er interessant. Området vurderes å ha høy botanisk verdi (***).

Hemsedal bygdatun utgjør en i dag sjelden samling av 1700-talls velholdte bygninger. Her er ingen bygningsmessige endringer som bryter med opprinnelig stil. Enkelt bygningene og tunet har stor verneverdi som pga. alder og autentisitet. Jordbrukslandskapet rundt, som har vært utsatt for svært få inngrep i nyere tid, danner en verdifull ramme rundt tunet. Kulturspor som rydningsrøyser og den oppmurte veien er viktige elementer. Hemsedal bygdatun vurderes å ha svært høy kulturhistorisk verdi (****).

Samlet sett vurderes området å ha *nasjonal verdi* i kulturlandskapssammenheng.

Hol

Fire områder er undersøkt. Av disse ble ett funnet å ha middels botanisk verdi (Rønsgården) og er ikke omtalt her. De øvrige områdene har høy botanisk og kulturhistorisk verdi.

Reinton

Undersøkelse

Botanikk: JEE. Kulturhistorie: JJ.

Beliggenhet

Kartblad M711: 1516 II

UTM: MN 67 17

H.o.h.: 520-720 m.

Vegetasjonsregion: Mellomboreal region

Landskapsregion: Østlandets øvre dal- og fjellbygder (Øvre Hallingdal)

Beskrivelse

Reinton-gårdene ligger på nordsida av hoveddalføret lengst øst i Hol. De ligger i en ganske bratt sørvendt li mellom 550 og 725 m.o.h., der dalbunnen ligger ca. 450 m.o.h. Området er avgrensa av skog på alle kanter. Tuna på de to nederste brukene ligger ca. 625-650 m.o.h. Det meste av innmarka til søre og nedre Reinton ligger neden-